

Szegedi emlékek

Hűség...

Moldován Stefánia tizenegy éve a Magyar Állami Operaház tagja, de sokan még ma is úgy emlegetik Pesten, hogy: „a szegedi énekesnő”.

— Ez engem egy cseppet sem zavar — mosolyog, miközben megkínál a napokban véget ért kolozsvári vendégszerepléséről hozott feketecseresznye-likőrrel, s ebédelni küldi kislányát, Esztert. — En ahányszor Szegeden vagyok, annyszor szeretek bele a városba.

A népszerű, s közönsége és kollégái által is szeretett Moldován Stéfi 1953-ban került a Szegedi Nemzeti Színházhoz. Beköltözött Szent Mihály utca 1. szám alatti alberletébe, de valójában nem ott, hanem a színházban élte életét. Mindennap bement, skálázott délelőtt, délután...

— László Géza bácsi volt az első énekmesterem — emlékszik vissza a művésznő első kétségbeeséseire. — Feltettem a hangom a nagy igénybevételtől, de ő mindig vigasztalt: „Ne izgasd magad, a te hangod olyan jó helyen van, hogy a jégos sem árt neki. Mire én meghalok, te sínen leszel!”

Ezekben a pályakezdő éveken ezer izgalomban volt része, hiszen minden énekmesterséggel járó furcsasággal Szegeden találkozott először. Még ma is elszőrnyülködve emlékszik vissza arra a Denevér-előadásra, amelyen egy erős festékmérgezés miatt festék nélkül, kirepedezett szájjal (a kicsit sántítva is) ment ki a színpadra. Ennél kellemetlenebb élmény egy primadonna számára nem létezik.

Megkönnyítette viszont pályakezdését a szegedi kritika, amely, mint mondja, kitesit el is kényeztette őt, mert a kritikusok már akkor Renata Tebaldihoz hasonlították a hangszínét, amikor Tebaldiról ő még nem is hallott.

— A szegedi kritikát azért is szerettem, mert valóban kritika volt. A pesti kritika viszont vagy ledorongol vagy a mennyekbe emel — mondja. — Egyébként meggyőződés, hogy a vidéki színházak színvonala és jelentősége semmivel sem alacsonyabb, mint a fővárosi színházaké. Mégis, vidéken lényegesen kisebb az énekesek kereseti lehetősége. Képzelve

A szabadtéri Don Carlosban

el, körülbelül fele a gázsija egy vidéki, mint egy pesti Fidelió. Aki egy Fideliót el tud énekelni, kapjon itt is, ott is ugyanannyit a művészetért. Egy vidéki Kossuth-díjas fizetése kevesebb, mint egy pesti. Miért? Egy Kossuth-díjas által énekelte Bánk bán miért ér keveseb-

bet Szegeden, mint Budapesten?

Belép a szobába a kis Eszter. Közönni jött, mert énekmesterre megy. Edesanya rövid „edzést” tart vele, Eszter elénekli versenyszámát: „Tavaszi szél vizet áraszt, Virágom, virágom...”

— Az „sz” betűt ne nyomd meg, mert pösze leszel — hangzik az anyai jótanács.

— Ő volt Szeged után a legnagyobb szerepem — mondja Moldován Stefánia egy pillanattal később, s a becsukódó ajtóra néz.

Mint az Opera magánénekes, bejárta a fél világot, fellépett London, Párizs, Brüsszel, Genf, Moszkva, Leningrád, Baku, Havanna operaszínpadán, s énekelte a Fehér folyó mellett, Baskiria fővárosában, Ufában is, ahol a halhatatlan Saljapin született. Mindez azonban nem fakította benne Szeged iránti hűségét, ahol lehetősége nyílt minden szerepet elénekelni.

amit egy drámai szoprán elénekelhet. A Manon Lescaut, a Bolygó hollandi, a Köpeny, no és a Fidelio — a két utóbbiban nyújtott művészi teljesítményére kapta meg a Liszt-díjat — maradandó élménye neki is, akárcsak a szegedi operabarát közönségnek.

Gulay István

Elektromos óceán

A szovjet energetikusok a kilencedik öt éves tervidőszakban is folytatják az ország Egységes Energetikai Rendszerének létrehozását, nagyfeszültségű távvezetőkkel kötve össze így módon a Szovjetunió egymástól több ezer kilométerre fekvő részeit. Az ország európai részén már működik egységes energetikai rendszer, amely ma már kereket hullatva az Ural, Nyugat-Szibéria, és Kazahsztán egyes vidékeire is kiterjed. Az energiarendszer erőműveinek összesített teljesítménye meghaladja a 110 millió kilowattot.

Hét egységes energetikai hálózat tartozik az európai rendszerhez: Észak-Nyugat, a Centrum, Dél, a Közép-Volga, az Ural, Észak-Kaukázus és a Kaukázusvidék. Közel 600 villamos hő- és vízierőmű — köztük oly nagyok, mint a volgai Lenin és a XXII. Kongresszus nevét viselő szintén volgai lé-

tesítmény adnak áramot a rendszernek. Az irányítás a moszkvai diszpécserközpontból történik. Az ehhez szükséges összes számítási gépek segítségével végzik.

A Szovjetunió Egységes Energetikai Rendszerének létrehozása nagy jelentőségű. A hatalmas távolságok országában a csúcsgyártás területénként más és más időre esik. Az energetikai rendszer biztosítja valamennyi fogyasztó megbízható és folyamatos ellátását, amivel lehetővé teszi nagymennyiségű villamos energia gyors, nagy távolságokra történő átvitelét. Ezzel jelentős anyagi erőket takaríthatnak meg, mivel sok helyen nincs szükség költséges erőművek építésére.

Az Egységes Energetikai Rendszert az elkövetkező években tovább fejlesztik. A működő erőművek bővítésével és újabbak építésével a rendszer teljesítménye 150 millió kilowattóra nő.

Utak a határban

Az országot járva örömmel látja az ember a mezőgazdasági munkagépek és gépjárművek számának rohamos gyarapodását. Az azonban már kevésbé örömteli, hogy a mezőgazdaság útviszonyai legtöbb helyen még száraz időben sem felelnek meg a követelményeknek. A követelmény az lenne, hogy a szállító gépjárművek ne süllyedjenek el a sártengerben, kihasználhassák sebességüket és minél hosszabb élettartamuk legyenek. A rossz utakon hatványozott mértékben növekszik a járművek elhasználódása, emelkednek a javítási költségek, és megokszorozódik az alkatrészhiány. Mindez nemcsak magára a gépjárműre érvényes, hanem a vontatványra is, melynek ugyan csak árt, hogy viszontagságos utat megtegye és csak célhoz.

A mezőgazdaság úépítési igénye olyan nagy, hogy a hagyományos építési technológiákkal a közeljövőben nem lesz kielégíthető. De talán nincs is mindenütt szükség a drága, szilárd burkolatú utakra (makadám, beton stb.). A kevésbé igényes beépítő utak építésére olcsóbb útszerkezeteket kísérleteztek ki a Mezőgazdasági Gépki-sérleti Intézetben. Arra is gondoltak, hogy ezek az utak kevés kézi munkaerővel, néhány egyszerű célgéppel és az általában meglevő mezőgazdasági gépekkel legyenek megépíthetők.

Földutak — korszerűbben

A földből épített utak még hosszú ideig jelentős részt fogják képezni a mezőgazdasági úthálózatnak. Kiépítésüket és karbantartásukat érdemes szakember irányításával végeznék, mivel alapját képezhetik a később létesítendő szilárd utaknak. Az építéskor elsősorban a csapadékvíz elvezetésére, az útfelülettel való távolítására kell gondolni. E célból a terepszintből 20–40 centiméterrel kell emelni az útkörnyet, és kétoldalt lejtőre kell kiképezni (kb. 5 százalékos oldalsóéssel). Az út szilárdságát a tömörítés biztosítja.

A földút építése azzal kezdődik, hogy az előre kijelölt szakaszon (nyomvonalon) a talaj felső rétegét (humusz, növényzet, gyökérmaradványok) földgyaluvá a szükséges szélességben félretolják. Hat méternél keskenyebb út építése nem célszerű, 7 méternél szélesebb létesítése viszont nem indokolt. A megtisztított terepen az árkok helyéről a földet az út közepvonala felé terelik, így az útfelület magasságához szükséges földmennyiséget az útmenti árkokból fedezhetjük.

A fokozatosan magasodó útkörny minden újabb tíz centiméteres földréteget gumihengerrel tömöríteni kell. Gumihenger híján az útpálya tömörítését a ráterelt forgalom is elvégzi, ha nem is olyan egyenletesen. Időről időre el kell simítani az útfelületet, nehogy gödrös maradjon. Fontos szabály: a tömörítést mindig az útkörny szélén kell kezdeni és fokozatosan haladni a közepvonal felé.

Stabilizált utak

A homokos, vályogos és lösztalajon jól megépített földutak csapadék hatására sem mennek tönkre; kedvezőtlen szerkezetű talajokon azonban nem tartósak. Ilyenkor többféle módon stabilizálható a földút. Ha van a közelben lelőhely, kavicsréteget kell ráteríteni az útra, majd gumihengerrel tömöríteni a felületet. Az ekként stabilizált út nyáron poros, és könnyen rongálódik, ezért egy mészevegyletet, az ún. kalciumkloridot szoktak a felületére szórni, ami biztosítja az állandó nyirkosságát.

A kötött talajok úgy is stabilizálhatók, hogy égetett meszet, mésztejet, vagy porrá tört oltott meszet kevernek az út fedőrétegébe, majd tömörítést végeznek. A stabilizáló hatás ilyenkor kémiai folyamatok eredménye, melyek következtében nő az útfelület szilárdsága, és csökken érzékenysége a vízzel szemben.

A homoktalajú utak stabilizálására a bitumenes eljárás a legalkalmasabb. A bitumennek az útfelület anyagához való keverése azt eredményezi, hogy a talajszemcséket bitumenhártya vonja be, amely mintegy összeragasztja az egyes elemeket, a szerkezetet. A bitument más adalékanyagokkal (mészpórá, cement stb.) társítva még jobb és tartósabb lesz az építendő út felülete. A bitumenstabilizáció nemcsak homoktalajokon alkalmazható, középkötött vályogtalajokon, mészhidrátt adagolásával kombinálva ugyancsak jó eredménnyel használható.

Gazdaságosság

A Mezőgazdasági Gépki-sérleti Intézet gazdaságossági számításai azt bizonyítják, hogy a jelenlegi beépítő utak építési költségeinél lényegesen kisebb összegeket lehet egész évben jól járható utakat építeni az ismert technológiákkal valamelyikével. Természetesen a leg gazdaságosabb úépítési módszer kiválasztása gondos felmérést, tájékozódást és némi elemző munkát igényel. Figyelembe kell venni az úton majdan

közlekedő szállítóeszközök súlyát, sebességét és gyakoriságát is.

Az úépítéshez szükséges gépi felszerelés ma már minden közepes és nagyobb mezőgazdasági üzemben megtalálható. A D4K-B traktor kiváló erőgép a földutak építéséhez, egy-egy földgyalu, nyesgép, talajmaró, rakodógép vagy tömörítő gumihenger esetleges beszerzése pedig nem okozhat különösebb gondot.

A távolabbi jövőben valószínűleg egészen új úépítési technológiák terjednek majd el, amelyeknél döntő szerepet fog játszani a műanyagok (a hadászati technika már ma is alkalmazza a repülőgépek kifutópályáinak gyors építésénél a műanyagborítást; ezzel néhány óra leforgása alatt képesek pár száz méteres, nagy teherbírási útfelületeket létrehozni). Addig is, míg ez az időszak elérkezik, a jelenleg ismert módszerekkel kell megszüntetnünk a sártengert.

NAPI KISLEXIKON

a család-kereső szolgálatról

Még mindig sokan keresik háborúban eltűnt hozzátartozóikat, felkutatásukat a Magyar Vöröskereszt keresőszolgálat végzi, amely több mint 40 országgal tart kapcsolatot. A hálózat a Nemzetközi Vöröskeresztre épül.

Története?

Az észak-olaszországi Solferino város mellett, 1859-ben lezajlott véres csata eseteinek keresésére alakult először ilyen szolgálat. Azóta is szükség van rá — a háborúból nem fogyott ki az emberiség. A Nemzetközi Vöröskereszt svájci központja 75 millió katonon tartja nyilván a rokonkeresőket. Munkájuk nem könnyű: nem minden országban kötelező a bejelentkezés, így többnyire három-négy országot is lenyomoznak, míg nyomra lelnék. Volt olyan példa, hogy az USA-ban kezdtek keresni valakit és a Dél-sarkon találták rá.

Módszer?

A kutatóhálózat nemzetközi aktívágárdával dolgozik. Munkájuk alapja a kötelező titoktartás — a felkutatott személy nem biztos, hogy óhajtja felvenni a kapcsolatot az őt kereső hozzátartozókkal.

Hazánkban?

A Magyar Vöröskeresztnek mindössze négy munkatársa foglalkozik ezzel, de mintegy fél-millió amatőr kutató segít munkájukban. A tavalyi év végén irattárakban 40 ezer kárton volt már, amely a már megoldott és a még felderítetlen ügyeket tartalmazza. Az 1971-es év mérlege: 150 friss megbízás, 265 megtalált rokon. A keresőszolgálat díjtalanul végzi ezt a feladatot.

Vöröskőy János:

4 FEKETE MACSKA visszatér

24.

— Mindenre, ami a laktanyában történik. Sok katona azt hiszi, hogy bennünket csupán az országos adatok, meg a különleges haditechnikai kísérletek, az új fegyverek, felszerelések érdekelnének. Hát persze azok is, de nem csak azok. Ilyen vonatkozásban Király őrmester jó informátornak bizonyult.

— De az okmányokhoz ő sem juthatott hozzá.

— Ehhez kellett a macska. Bevált, megbízható módszer.

A miniatűrölt optikai és akusztikai berendezések maguk is jól ismerik, nyilván rendelkeznek is velük. Központunk ellátott ezekkel bennünket. Először tehát az őrmester segítségével beszoktattam egy macskát az ezredparancsnok irodájába. Utána „apám” egy kis műtétet hajtott végre rajta. A jószág egyik szemét kiemelte, s egy parányi automata fényképezőgépet tett a helyébe. Miel folytatta a kirándulásait. Az alezredessel megbarátkozva, esténként ott dorombolt körülötte. A parancsnok a titkos okmányokba mélyedt, közben simogatta, vakargatta a macska füle tövét. Az pedig szépen fotózott. „Apám”

időnként meglátogatott, magával vitte a dögöt, s a házi kis laboratóriumában előhívta a filmeket. Persze, sok használatatlan felvétel készült, de azért akadt köztük néhány értékes darab is. Ilyen volt a májusi hadgyakorlat terve.

— Ezzel a helyszínen és az időpont birtokába jutottak.

— Most kezdődött az izgalmas játék. A mi szakmánkban ugyanis nem lehet mindent előre precízen megszervezni, mert esetlegességek könnyen becsúszhatnak. Engem mindig az izgatott legjobban, mikor ezeket a zavaró körülményeket, a véletleneket igyekeztem kiszűrni, a minálásra csökkenteni. Úgy irányítani az eseményeket, hogy eszközeink azt higgyék, saját akaratukból cselekszenek, közben mégis a mi céljainkat szolgálják. Ilyen lehetőséget kínált a veszprémi orvos és Sárkány tanárnő kapcsolata.

— Játék a szerelemmel — jegyezte meg gúnyosan Ebert százados. — Igazán nem válogatósak. A gyilkosságtól az érzelmi szálakig mindent igénybe vesznek.

A nő egyetértően mosolygott.

— Igen, „tárgyalások” voltak...

— Sárkány tanárnő tehát a Vadgálamb turistaházban találkozhatott volna régi, nagy szerelmével.

A kémnő elismerően bólogatott.

— Kitérő az élelítésre, ezredes. Ott, és pontosan akkor, amikor a gyakorlat megkezdődik. Nem is kellett hozzá sok fuffang. En tudtam, hogy a tüzezek május nyolcadikán lőnek egy meghatározott célpont felé. Persze vaklőszerekkel. A képzeletbeli célpont valóságos lett: a mintegy ötszáz méterre levő turistaház. Ide kellett a légyottot megszerveznem. Egy vasárnap Veszprébe utaztam. Sárkány tanárnőnek még fogalma sem volt az egésztől, én azonban mint bizalmas, titkos hírvivő, úgy tájékoztattam a doktort, hogy

egykor szerelme május nyolcadikán a Vadgálamb turistaházba visz bennünket, ám a szemérmessége tiltakozik a nyílt meghívás ellen. A kezdeményezés — látszólag — mindig a férfi dolga, ezért az orvos már írta is a levelet. „Kedves Magdolna! Május elején néhány napra szabadidőm magam. Rám is fér egy kis pihenés. Tudomásom szerint ilyen időtájt minden osztály tanulmányi kirándulást tesz. Ha van rá mód, jöjjenek május nyolcadikán a Vadgálamb-menedékházba. A gyerekek miatt természetesen nem sokat lehetnének együtt, de legalább láthatjuk egymást. S este talán majd sétálhatunk egyet a csillagos égbolt alatt. Mint akkor, a Tátrában.” Kész volt a kelepce.

— Ami esetleg az orvos halálát is jelenthette volna.

— Esetleg. De csak egy őrnagy sérült meg. Ugye, nem volt veszélyes? — intett kedélyesen Beke felé.

Bekére nem igen hatott a szellemeskedés. Morogván kérdezte:

— A kirándulás szervezése körül nem akadtak bonyodalmak?

— Jöcskán. Először is az iskolai program szerint május tizenegyedikén kellett volna elindulnunk. Aztán az útvonal. Miért pont a Balaton és a bakonyi menedékház? Az igazgató és a többi tanár más javaslatokkal is előállt. Már-már úgy látszott, dugába dől a tervünk. Szegény Sárkány tanárnő ugyancsak kutyaszorítóba került. Ő, aki a legeseményesebb tanterv közé tartozik, most megmakacsolta magát. Ezernyi érvet eszelt ki. A szerelem őt is nagy teljesítményre sarkallta. Végigjárta az útvonalat, mindent alaposan előkészített. Nagy harcok árán mégis nyélbe ütötte a dolgot.

(Folytatjuk.)